

בחירת כנות למשמש - חוות המטעים בחולה וחוות אבני-איתן

שמעון אנטמן, יעל גרינבלט אברון, יוני גל - ש"הם

גלית רדל, אריק וולך, אבינועם פרידמן - מו"פ צפון

צביקה חבלין, טיטו נתנזון - חוות החולה

רקע

בגידול המשמש בישראל קימות מספר בעיות, שתיים מהמרכזיות שבהן הן בעיית השנטוע, ובעיית התאמת כנה לאדמות כבדות. בעיות שנטוע גלעינים לאחר גלעינים ידועה בארץ ובעולם, בעיה זו חריפה במיוחד בנטיעת משמש, לאחר משמש, כשהמטע שנעקר היה על כנת משמש. בניסיון לפתור בעיה זו הוקמה בחוות אבני איתן חלקת משמש מהזן רעננה על מספר כנות. החלקה ניטעה על מטע משמש בן 10 שנעקר. כנת המשמש רגישה במיוחד לקרקעות כבדות עם ניקוז לקוי, הפתרון שקים היום הוא נטיעה על גבי כנת מריאנה, כנה זו אכן מתאימה לאדמות כבדות, אך בזן רעננה גורמת לפרי קטן, ולאחר בהבשלה.

פירוט מבנה הניסוי

בשנת 1997 ו-1998 ניטעו בחוות המטעים בחולה ובחוות אבני-איתן בדרום הגולן חלקות לבחירת כנות למשמש מהזן רעננה. בחלקות נבחנו 6 כנות, ב 4 חזרות. מרווח נטיעה 5 X 4 מ' - 50 עץ בדונם.

מטרות המחקר הם: -

חוות החולה -בדיקת התנהגות כנות שונות של משמש בקרקעות בינוניות כבדות.

חוות אבני-איתן- בדיקת התנהגות כנות שונות של משמש בתנאי שנטוע

הכנות הנבחנו הן:

משמש - כנת משמש סטנדרטית

כלבי - כנת משמש

מריאנה - כנת שזיף מקובלת לאדמות כבדות

מירן - כנת מכלא שזיף x אפרסק

27-29 - כנת מכלא שזיף x אפרסק

סיטישן - כנת מכלא שזיף x אפרסק

כנות נוספות:

בחלקה בחוות החולה ניטעה גם כנת ההנסן, אולם כל העצים מיד אחר הנטיעה מתו או נשברו

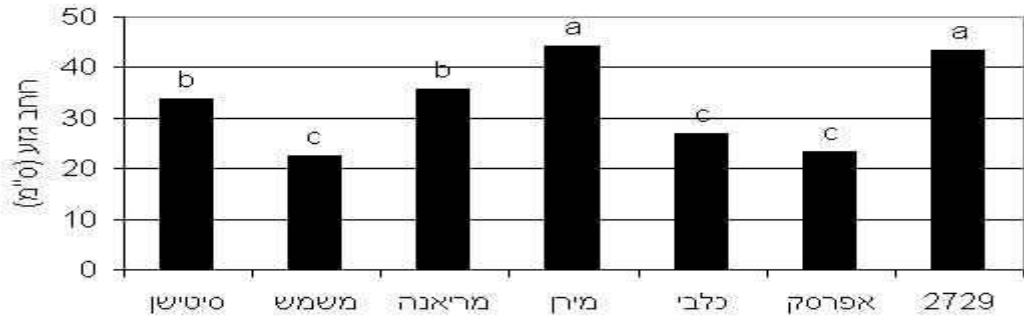
במקום ההרכבה. במקומם שנה לאחר מכן ב 1998 ניטעה כנת הכלבי.

בחלקה באבני איתן ניטעו שנה לאחר תחילת הניסוי משמש על כנת אפרסק.

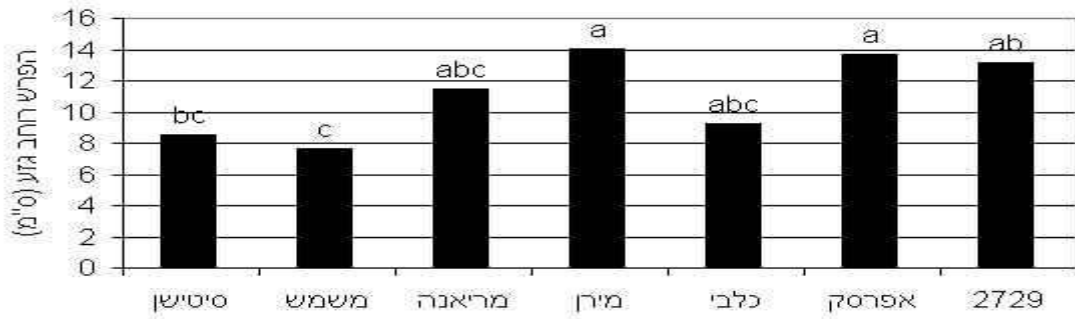
תוצאות

- **מדידת הקף הגזע** הינה דרך מקובלת למדד ההתפתחות של העץ. לאחר שלוש שנים **בחוות החולה** הכנות אינן נבדלות סטטיסטית בהקפן מלבד כנת המריאנה שהקפה גדול באופן מובהק מכנת המשמש. **בחוות אבני איתן** הכנות 27-29 ומיראן נתנו בתום 3 שנים בצורה מובהקת את הקפי הגזע, והעצים המפותחים ביותר. הכנות סיטישן ומריאנה הינן בעמדת בינים. כנות המשמש הינן הנחותות ביותר בצורה מובהקת. הכנות 27-29, מיראן הן באותו גודל בשתי החוות, עובדה המצביעה על כך שאינן מושפעות מתנאי השנטוע.
- **מדידת הפרשי הקף הגזע** מצביעה על קצב הגידול השנתי של הכנות השונות. מהמדידות שנעשו השנה עולה כי: **בחוות החולה** קצב הגידול של הכנות כלבי ומריאנה היה גדול באופן מובהק מיתר הכנות. **בחוות אבני איתן** קצב הגידול של הכנות: מירן, כלבי, מריאנה, 27-29 גדול בצורה מובהקת מקצב גידול הכנות סיטישן ומשמש.
- **בחוות החולה** נמדד **ההבדל בין הקף הכנה לרוכב**. כאן נמצא כי בכנת הסיטישן נוצר צואר בקבוק בין הכנה לרוכב. בעולם כנה זו ידועה באי ההתאם שיש לה עם חלק מזני המשמש.
- **יבול:**
חוות החולה שלוש כנות: משמש, מיראן ו 27-29 נתנו יבול דומה של כ 35 ק"ג לעץ (כ 1.5 טון/דונם) בגודל פרי ממוצע של כ 50 ג'. המריאנה נותנת יבול נמוך יותר של 18 ק"ג לעץ (כ 900 ק"ג לדונם) בגודל פרי ממוצע של כ 30 ג', הקלבי יבול נמוך של 10 ק"ג לעץ (0.5 טון לדונם) בפרי בגודל 45 ג', והסיטישיין עם יבול אפסי. **חוות אבני איתן** הפרי השנה לא נקטף (עורלה) אך מהתרשמות ניראה היה כי ככל שנפח העץ גדול יותר יבולו היה רב יותר, ללא קשר לכנה.

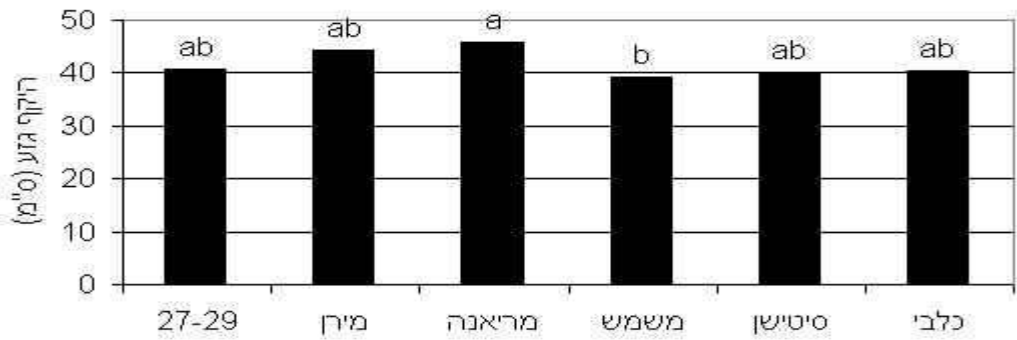
משמש - חלקות כנות, אבני איתן 2000
היקף גזע 3/2000

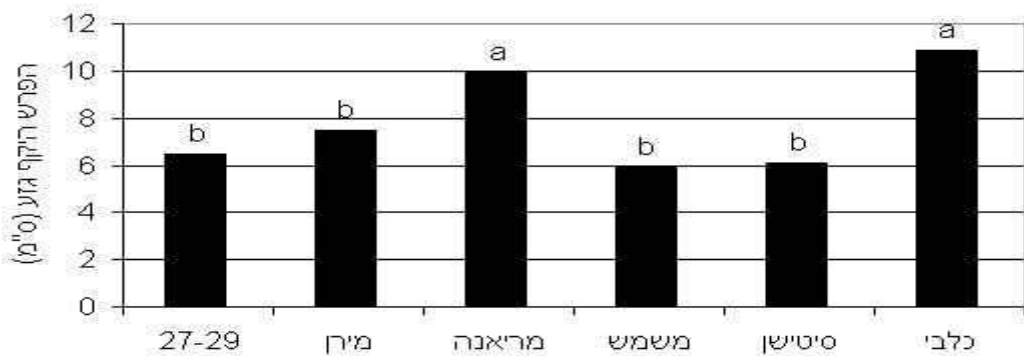
משמש - חלקות כנות, אבני איתן 2000
הפרשי היקפים (3/2000 - 11/1999)

משמש - חלקות כנות, חוות מטעים 2000
היקף גזע 2000

משמש - חלקות כנות, חוות מטעים 2000
הפרש היקפי גזע (2000-1999)

סכום

לאחר שלוש שנים ההבדלים בין תנאי השנטוע באבני איתן לאלו שבחולה (ללא שנטוע) בולטים מאוד. בעוד שבאבני איתן על הכנות הסטנדרטיות העצים שנתקבלו היו קטנים באופן משמעותי מהעצים על כנות המכלא, בחולה אין הבדלים גדולים בין הכנות השונות, ונפח העצים שהתקבל בכל הכנות מספק.

יש להדגיש שהניסוי רק בתחילת דרכו וידרשו עוד לפחות 4 שנים כדי להסיק מסקנות, יחד עם זאת אולי מסתמן פתרון לבעיית השנטוע במשמש, בעזרת כנות המיכלא.